

GODIŠNJI IZVEŠTAJ O POLOŽAJU LGBTTIQ POPULACIJE U SRBIJI, ZA 2008. GODINU

*Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava
Beograd, 2009. godina*

**Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava
Beograd, Srbija**

tel: +381 11 3347401, +381 11 3341855
tel/fax: +381 11 3225065

e-mail: labris@labris.org.rs
web: www.labris.org.rs

Naziv publikacije:
Godišnji izveštaj o položaju LGBTTIQ populacije u Srbiji

Autorka: Dragana Vučković
Prevod na engleski: Milica Jeremić
Lektura: Marija Savić
Tehničko uređenje i prelom: Adorjan Kurucz
Dizajn korica: Adorjan Kurucz
Štampa: Standard 2, Beograd

Tiraž: 500

Beograd, 2009. godina

SADRŽAJ

GODIŠNJI IZVEŠTAJ O POLOŽAJU LGBTTIQ POPULACIJE U SRBIJI, 2008

<i>Uvod</i>	5
<i>Mediji</i>	5
<i>Govor mržnje, diskriminacija i nasilje</i>	9
<i>Institucije</i>	11
<i>Aktivnosti</i>	12
<i>Zaključci i preporuke</i>	14

PRILOZI

<i>Prilog 1: Izvinjenje Blica zbog teksta Mirjane Bobić Mojsilović</i>	15
<i>Prilog 2: Saopštenje za javnost povodom tribine u Rex-u</i>	16
<i>Prilog 3: Otvoreno pismo - zahtev za neopozivom ostavkom direktora Službe za ljudska i manjinska prava</i>	18
<i>Prilog 4: Dopis sekretara Psihijatrijske sekcije Srpskog lekarskog društva</i>	20
<i>Prilog 5: Izveštaj sa diskusije o jačanju kapaciteta LGBT aktivistkinja i aktivista u Prištini</i>	21

GODIŠNJI IZVEŠTAJ O POLOŽAJU LGBTTIQ POPULACIJE U SRBIJI, ZA 2008. GODINU

UVOD

Prethodna, 2008. godina, predstavlja po mnogo čemu, vrlo značajnu godinu za LGBTTIQ populaciju u Srbiji. Saradnja sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava nakon formiranja nove Vlade Republike Srbije u julu mesecu, nastavak saradnje sa republičkim Zaštitnikom građana, prva presuda za pretnje jednom gej aktivisti, dodeljivanje granta od Ministarstva kulture nevladinoj organizaciji koja promovira prava LGBTTIQ osoba, kao i pokretanje prvog krivičnog postupka zbog nasilja nad osobama drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne – događaji su koji su svakako obeležili prošlu godinu.

Takođe, nakon pet godina od osnivanja Koalicije protiv diskriminacije koja je sve to vreme promovisala važnost usvajanja Opšteg antidiskriminacionog zakona, konačno je došlo do saradnje između Koalicije i nadležnih ministarstava te je sačinjen predlog zakona koji se u trenutku izrade ovog izveštaja nalazi u skupštinskoj proceduri.

MEDIJI

Vidljivost LGBTTIQ populacije u medijima zavisi od nekoliko faktora te se i eventualne promene u ovoj vidljivosti ne bi trebale posmatrati odvojeno od tih faktora koji utiču na prisustvo LGBTTIQ populacije i tema u tzv. javnoj sferi. Brojne aktivnosti organizacija za LGBTTIQ ljudska prava, povećana saradnja sa državnim institucijama, poput Republičkog zaštitnika građana i Ministarstva za ljudska i manjinska prava, slučajevi homofobičnog nasilja koji su uvek češći kada je i vidljivost povećana – sve je ovo uticalo na broj tekstova ali i teme kojima su se tokom 2008. godine bavili mediji kada je reč o osobama drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne.

Kada govorimo o 2008. godini i broju tekstova koji su objavljeni u domaćim štampanim medijima, a koje je Labris analizirao petu

godinu za redom¹ – možemo sa zadovoljstvom konstatovati da se o istopolno orijentisanim osobama, odnosno temama koje se tiču ove populacije pisalo više nego prethodnih godina. Tako je tokom istog perioda 2007. godine, o LGBTTIQ temama i događajima objavljeno 268 tekstova u ukupno 8 dnevnika i 4 nedeljnika², dok je u 2008. godini ukupno 434 teksta koji barem spominju LGBTTIQ terminologiju i/ili događaj. Ipak, analiza *načina* na koji mediji izveštavaju o istopolnoj seksualnoj orijentaciji nam ne daje puno razloga za radost jer nema previše promena u tome iz kog ugla domaći dnevnik i nedeljnik prilaze ovoj temi. U tom smislu, u ovom tekstu će se, između ostalog, naći podaci o *rubrikama* u kojima su tekstovi o LGBTTIQ populaciji objavljeni, *temi* tekstova, *sagovornicama/icima* u tekstovima, *kontekstu* u kojem je prikazana istopolno orijentisana populacija.

Najviše je o istopolno orijentisanoj populaciji pisao list *Danas* – 67 tekstova, sledi *Blic* sa 57 objavljenih tekstova, a zatim *Politika* u kojoj je 56 takvih tekstova. Najmanje tekstova od dnevnih listova objavio je *24 sata*, a kad je reč o nedeljnicima - najviše je LGBTTIQ tema i/ili terminologija pominjana u dnevniku *NIN* – 9 tekstova, sledi list *Vreme* sa 6 objavljenih tekstova, a po 4 imaju *Standard* i *Nedeljni telegraf*.

1 Labris – organizacija za lezbejska ljudska prava analizira već pet godina na koji način i u kojoj meri najčitaniji domaći štampani mediji izveštavaju o LGBT populaciji, a poslednje tri godine je analiziran period od maja do jula meseca. Ovi meseci su odabrani kao period u godini kada su LGBT aktivistkinje/aktivisti i organizacije za zaštitu prava ove populacije najaktivniji u godini zbog obeležavanja Dana ponosa, 27. juna, kao i Međunarodnog dana protiv homofobije, 17. maja. Širom sveta se tokom ovog tromesečja održavaju tzv. Parade ponosa, a i organizacije u Srbiji organizuju različite aktivnosti kako bi ukazale na diskriminaciju i nasilje nad LGBT osobama, te uputile političke zahteve vlasti da preduzme mere kojima bi se poboljšao položaj neheteroseksualnih osoba. U analizu je uvršteno deset dnevnika: *Blic*, *Gazeta*, *Kurir*, *Press*, *Večernje novosti*, *24 sata*, *Danas*, *Glas javnosti*, *Alo!*, *Politika* i četiri nedeljnika: *NIN*, *Vreme*, *Nedeljni telegraf* i *Standard*. Prikupljanje tekstova i analizu Labris izrađuje u saradnji sa Medijskom dokumentacijom Ebart.

2 U analizi od 2007. godine nisu praćeni dnevnik *Gazeta* i *Alo!*

Pozitivna tendencija da se LGBTTIQ teme obrađuju kao dominantne u tekstu, a ne da se samo uzgred spominju, nastavljena je i tokom 2008, pa tako čak 67% tekstova ima LGBTTIQ populaciju/događaj kao dominantnu temu dok se u ostatku tekstova ona uzgred spominje – dakle, sporedna je i nije glavna tema teksta.

Od prva tri dnevna lista, koja su najviše pisala o LGBTTIQ temama, najviše tekstova u kojima je LGBTTIQ tema dominantna ima *Blic* – čak 72% tekstova koji spominju LGBTTIQ populaciju su oni u kojima je ova tema jedna od fokusa teksta. Kad je reč o listu *Danas*, 55% tekstova imaju za temu kao glavnu LGBTTIQ populaciju, dok *Politika* od ukupno 56 tekstova koji barem spominju LGBTTIQ populaciju, ima 42% u kojima je fokus istopolno orijentisana populacija. Najzanimljiviji podatak se odnosi možda na dnevni list *24 sata* u kojem se u ukupno 17 tekstova govori o osobama drugačije orijentacije od heteroseksualne i svih 17 tekstova ima za fokus teksta ovu tematiku. Kada je reč o nedeljnicima – najviše je kao glavnu temu u tekstovima koji spominju LGBTTIQ populaciju imao nedeljnik *Standard* – iako je u ovom listu objavljeno manje tekstova nego u nedeljnicima *NIN* i *Vreme*, tekstovi se, kada se uopšte bave ovom temom, u 75% bave temom kao dominantnom, ne uzgred pominjanjem.

Kada je reč o rubrikama – iako se generalno povećao, kao što je već pomenuto, broj tekstova koji za mesto dešavanja imaju Srbiju, ipak čak 107 ili 24,7% tekstova pripada rubrici *Spoljna*. Jedan tekst više, tj. 108 ukupno, je deo rubrike *Zabava*. I dalje zabrinjava podatak da se u rubrici *Društvo* tema seksualne orijentacije vrlo slabo obrađuje, pa je u njoj 39 ili 9% tekstova, što govori o načinu na koji se izveštava o jednom od osnovnih ljudskih prava.

Ohrabruje podatak da od ukupnog broja tekstova objavljenih u svim analiziranim novinama – više je onih koji imaju za fokus LGBTTIQ temu nego onih koji je samo uzgred spominju. Tako je čak 292 ili 67% tekstova koji govore o LGBTTIQ temi kao glavnoj.

Kada je reč o veličini tekstova, i u ovogodišnjoj analizi je najveći broj malih tekstova – 24%, dok je velikih samo 10%, a veoma velikih još manje – 2%.

Naslovi tekstova su u najvećoj meri informativni i upućuju na sadržaj samog teksta – 47%, ali i dalje postoji značajan broj tekstova (5%) koji otvoreno negativno imenuju i govore o istopolno orijentisanim osobama.

Kao i prethodnih godina, veliki broj tekstova ostaje nepotpisan, pa je i ove godine tako – 109 ili 25% je tekstova koje su delo nepoznate autorke/autora.

Ako analiziramo posebno tekstove čiji je fokus bio na LGBTTIQ populaciji – ubedljivo je najviše onih koji su za temu imali *odnos* prema lezbejskoj i gej populaciji – 85 ili 29%, slede teme koje se tiču privatnih života, afera i skandala – 45 ili 15%, zatim teme koje su iz oblasti kulture, zabave i estrade – 41 ili 14%. Održavanje *Eurosonga* u Beogradu, odnosno povezivanje obožavatelja ove manifestacije sa gej populacijom - rezultiralo je time da je veliki broj tekstova o ovom takmičenju pominjalo istopolno orijentisanu populaciju – takvih tekstova je 30 ili 10%.

Važan pokazatelj o tretmanu LGBTTIQ populacije u domaćim štampanim medijima je i podatak o tome ko je *izvor informacija* u tekstovima koji se bave seksualnom orijentacijom koja je različita od heteroseksualne orijentacije. Analiza štampanih medija tokom tri meseca 2008. godine pokazuje sledeće – najčešće su to bili sami mediji, novinarke/novinari i novinske agencije (49%), zatim same/i učesnice/ci događaja, slede aktivistkinje i aktivisti, tj. nevladine organizacije za LGBTTIQ prava – 10%. Iako su nevladine organizacije za LGBTTIQ prava najviše puta otkad Labris prati izveštavanje štampanih medija, izvor informacija, zabrinjava da je čak i ove godine veći broj npr. javnih ličnosti koje su iznosile svoj stav prema istopolno orijentisanim osobama od same LGBTTIQ zajednice, što nas upućuje na zaključak da su drugi više pozvani da govore o gejevima i lezbejkama od njih samih i da lezbejska i gej populacija nema puno prostora za samoidentifikaciju. Da pravo na seksualnu orijentaciju još uvek nije ušlo u agendu važnih tema kojima se bave političari u Srbiji potvrđuje činjenica da su u samo 5% tekstova izvor informacija političke partije, državnici i zvaničnici.

Kada je reč o stavu izvora informacija u tekstovima sa LGBTTIQ temom kao dominantnom i tu su stvari ostale nepromenjene, pa je neutralan stav o LGBTTIQ populaciji najčešći – u čak 196 ili 67% tekstova. Pozitivnih stavova izvora informacije nalazimo u 21 tekstu ili 7% a negativnih stavova je više od pozitivnih - 10%, slično kao i prethodne godine³.

Dobra vest je sigurno i podatak da se broj skandaloznih i seksualizovanih ilustracija koje idu uz tekstove sa LGBTTIQ tematikom sveo na minimum i samo je jedan takav tekst, tj ilustracija⁴. Ostale ilustracije upućuju na sadržaj samog teksta, a čest je slučaj da tekstovi nemaju ilustraciju i takvih tekstova je 106 ili 36%.

Zanimljiva je informacija i na koji način su u štampanim medijima predstavljene LGBTTIQ nevladine organizacije, na koji LGBTTIQ pojedinci a kako je pak kontekstuirana LGBTTIQ populacija u celini.

LGBTTIQ nevladine organizacije se pojavljuju u 36 tekstova i najčešće je kontekst u kojem se spominju neutralan – u 31 tekstu (87%). Ipak, dok su nevladine organizacije za promociju LGBTTIQ ljudskih prava pozitivno kontekstuirane samo jednom (2%), u 4 teksta (11%) se one spominju u negativnom kontekstu. LGBTTIQ pojedinke i pojedinci su spomenuti u 116 tekstova i u 105 (90%) tekstova su spomenuti/e u neutralnom kontekstu, a u pozitivnom i negativnom kontekstu jednak broj - u po 4 (3%) teksta. Kada je pak reč o populaciji u celini, od 156 tekstova u kojima se ona tako spominje, u 103 (66%) je kontekst neutralan, pozitivan u 16 (10%) tekstova, a negativan čak u 37 (24%). Od ovih 37 tekstova u kojem je LGBTTIQ populacija spomenuta u negativnom kontekstu – u 5 tekstova je reč o *veoma negativnim* konotacijama.

Ovakvi rezultati nam pokazuju da se najviše negativno kontekstuirala celokupna LGBTTIQ populacija, a da se broj takvih tekstova smanjuje kada se akteri konkretizuju i postanu manje apstraktni –

³ Tekstova u kojima je izvor informacija imao negativan stav o LGBTTIQ populaciji bilo je 11%, dok se pozitivan stav izvora informacija pojavljivao u 8% tekstova.

⁴ U analiziranom periodu iz 2007. godine, bilo je dva ovakva teksta, a podsećamo – tada je uzorak koji se pratio bio manji za dva dnevna štampana lista.

pa je mnogo manje tekstova u kojima se negativno kontekstuiraju pojedinke/nci tj. određene nevladine organizacije za promociju prava na seksualnu orijentaciju.

Kada je reč o terminologiji koja se koristi za imenovanje istopolno orijentisanih osoba, rezultati pokazuju da su gej muškarci mnogo vidljiviji i zastupljeniji⁵, da su žene drugačije orijentacije od heteroseksualne gotovo nevidljive, a da su muškarci ti koji se najčešće spominju i o kojima se najviše piše. Takođe, muški nazivi se koriste i kad se termin koristi da označi celokupnu LGBTTIQ populaciju, dakle i na muškarce i na žene i na transeksualne osobe...

Tako se nazivi koji označavaju isključivo pripadnike gej, muške populacije (i oni prihvatljivi i oni pogrdni - homoseksualac, gej, peder, homić...) - koriste čak četiri puta više od onih koji označavaju isključivo ženu (lezbejka, lezbejčura, lezbo...), osamnaest puta više od termina koji označavaju transrodne osobe (transeksualne, transvestite i transrodne), a četrdeset puta više nego što se spominju reči koje upućuju na biseksualne osobe⁶.

Pogrdni i uvredljivi termini kojima su nazivani pripadnice/ci LGBTTIQ populacije u analiziranim dnevnicima i nedeljnicima su: *greška prirode, izabranici greške prirode, ružičasti, nakaze, nastrani, nastrani i bolesni, promiskuitetni, satansko okupljanje, radioaktivni gejevi, lezbača, lezbejčure, lezbo, pederčina, homić*.

Neki od korektnih izraza koji su korišćeni od strane novinarki/ra su: *homoseksualci, gej, queer, lezbijska veza, transeksualac, istopolne veze, homofobija, biseksualac*.

Poređenjem rezultata dobijenih analizom štampanih medija ranijih godina i onih iz 2008. godine, stiče se utisak da se situacija menja na bolje kada je reč o zastupljenosti LGBTTIQ populacije tj. tema koje se tiču ove društvene grupe. Analiza pokazuje da je tekstova o LGBTTIQ osobama više i da je rad nevladinih organizacija za zaštitu prava ove populacije takođe vidljiviji, tj. da su one češće izvor informacija. Iako nam predstoje veliki napori da se pravo na

5 Gej muškarci su najvidljiviji pa su brojniji i pogrdni izrazi koji se koriste da bi se oni imenovali.

6 Od cele LGBTTIQ populacije, tokom tri analizirana meseca, samo interseksualna osoba/populacija niti jednom nije spomenuta

seksualnu orijentaciju nađe ravnopravno na društveno-političkoj agendi sa drugim ljudskim pravima – moramo prvobitno osigurati prisustvo ove teme, a zatim više raditi na načinu na koji se mediji bave tom temom. Ako se složimo da je vidljivost određenih osoba i njihov glas koji se čuje, u ovom slučaju pripadnica/ka LGBTTIQ populacije, preduslov za prepoznavanje i rešavanje određenog društvenog problema, u ovom slučaju homofobije, diskriminacije i nasilja – onda možemo reći da smo na dobrom putu ka društvu u kojem će mediji profesionalnim i odgovornim novinarstvom uticati na poboljšanje položaja manjinskih grupa.

Tokom 2008. godine, Labris je nekoliko puta reagovao na govor mržnje prema istopolno orijentisanim osobama koji se pojavljivao u domaćim medijima. Prvi put, povodom teksta *Majmunaska posla*, objavljenog 28. maja 2008. godine u dnevnom listu *Politika*, kada je novinar Slobodan Stojićević, autor pomenutog teksta, navodnu gej žurku, održanu tokom Eurosonga u Beogradu, nazvao “skupom izabranika greške prirode”, a istopolnu orijentaciju “neprirodnom i nečim što bi trebalo da bude na ivici društvenih vrednosti”. Takođe, novinar je ironično i vrlo uvredljivo poredio manjinsku grupu istopolno orijentisanih osoba sa grupom “onih koji vode ljubav sa automobilima” ali i posredno doveo u vezu istopolnu orijentaciju sa zoofilijom. Nakon što smo skrenule pažnju tadašnjoj glavnoj i odgovornoj urednici *Politike*, Ljiljani Smajlović, na Zakon o javnom informisanju koji zabranjuje govor mržnje prema lezbejskoj i gej populaciji⁷, usledilo je javno izvinjenje Smajlovićeve zbog objavljenog teksta.

Sledeći slučaj reakcije na govor mržnje bio je povodom teksta *Perverzija*, objavljenog 26. septembra 2008. godine u dnevnom listu *Blic*⁸. Mirjana Bobić Mojsilović, autorka pomenutog teksta, je posetu britanskog glumca Jana Mekalena britanskim školama i predavanja o toleranciji, tj. štetnosti homofobije, poistovetila sa “*regrutovanjem nove vojske malih žrtava u homoseksualnoj*,

7 Član 38: “Zabranjeno je objavljivanje ideja, informacija i mišljenja kojima se podstiče diskriminacija, mržnja ili nasilje protiv lica ili grupe lica zbog njihovog pripadanja ili nepripadanja nekoj rasi, veri, naciji, etničkoj grupi, polu ili zbog njihove **seksualne opredeljenosti**, bez obzira na to da li je objavljivanjem učinjeno krivično delo.”

8 <http://www.blic.rs/blickomentar.php?id=2263>

a sve više i pedofilskoj kulturi.“ Nije bilo reči ni o kakvoj promociji homoseksualnosti od strane ser Mekalena, već o kampanji koju gej-lezbejska grupa Stonewall sprovodi, a protiv nasilja nad mladim LGBT osobama u britanskim srednjim školama. Mojsilović je u tekstu dovela u vezu seksualnu orijentaciju, koja je osnovno ljudsko pravo, sa zlostavljanjem dece, a lezbejsku i gej populaciju sa pedofilima. Ovaj tekst objavljen je samo nekoliko dana nakon napada na učesnike/ce Queer Beograd festivala, kada su tri osobe pretučene u centru grada na osnovu svoje stvarne/pretpostavljene seksualne orijentacije i Labris je poslao dva dopisa glavnom uredniku *Blica*, Veselinu Simonoviću, nakon čega se on izvinio lezbejskoj i gej populaciji⁹.

U kulturnom centru *Rex*, 2. novembra je održana tribina povodom projekcije filma “Vrela krv” koji govori o jačanju desničarskih i fašističkih organizacija u Srbiji. Učesnike tribine je, sudeći prema izjavama iz medija, odredila ekipa filma, a sve podržao B92 – gl.i odg. urednik Veran Matić je otvorio i zatvorio skup, dok je novinar-ka ove medijske kuće, Antonela Riha, moderirala tribinu. Mnoge nevladine organizacije su osudile održavanje ove tribine¹⁰, u oduvek prijateljskom prostoru *Rex*-a, a tokom koje je zapravo otvoren prostor za govor mržnje i otvoreno iskazivanje fašističkih stavova (mogao se čuti smeh prilikom kadrova filma koji govore o ubistvu romskog dečaka Dušana Jovanovića od strane skinheads-a, skandiranja “Ubij pедера” na pomen Parade ponosa i lezbejske i gej populacije, negiranje zločina u Srebrenici i holokausta). Nedopustivi su bili i novinski izveštaji sa tog skupa u kojima se ocenjivalo da “nije bilo incidenata”, u kojima su se osobe koje propagiraju fašističke ideje nazivale desničarima pod znacima navoda, u kojima se tvrdilo da je pomenuti film čak “pomalo delovao kao napad na desničarske organizacije i njihova shvatanja.”

DISKRIMINACIJA I NASILJE NAD LGBT OSOBAMA:

Napad na učesnike/ike Queer Beograd festivala i prva sudska presuda zbog pretnji jednom gej aktivisti¹¹ – ključni su događaji koji su se desili tokom 2008. godine, a kada je reč o diskriminaciji i nasilju nad istopolno orijentisanim osobama u Srbiji. Analizirajući tu godinu, možemo istaći nekoliko bitnih pomaka koji su se odigrali od momenta formiranja nove Vlade Republike Srbije. Osim pomenute presude, svakako je važan događaj bio i zabrana skupa koji su želele da organizuju desničarske i fašističke organizacije u oktobru, ali i pomaci u zakonodavstvu koji će doprineti zaštiti od diskriminacije¹². Bolja saradnja nevladinih organizacija za lezbejska i gej ljudska prava sa institucijama, poput kancelarije Republičkog zaštitnika građana i Ministarstva za ljudska i manjinska prava - vodi do povećane vidljivosti rada ovih organizacija u javnosti, ali lezbejske i gej populacije uopšte. Rezultat je da se u atmosferi povećane vidljivosti – i nasilje i diskriminacija na osnovu seksualne orijentacije češće dešavaju. Pred vama je pregled ovih slučajeva koji su se desili tokom 2008. godine, a o kojima Labris ima informacije.

U okviru Labrisa je 2008. godine otpočelo sa radom pravno savetovalište za lezbejke, gejeve, biseksualne i trans (LGBT) osobe. U predhodnih šest meseci, Labrisu se obratilo sedam LGBT osoba sa različitim pravnim problemima. Pošto je jedna od karakteristika LGBT zajednice da je manje vidljivija u javnosti, mnogi od njih se radije obraćaju telefonom ili e-mailom, nego što dolaze u Labrisovu kancelariju.

11 22. decembra 2008. godine je gradski sudija za prekršaje u Beogradu, Snežana Aleksić, donela presudu po kojoj je B.P. iz Rušnja kažnjen novčanom kaznom od 10.000 dinara zbog više pretnji upućenih članu Gej strejt alijanse L.P.

12 Krajem 2008. godine je izrađen nacrt Antidiskriminacionog zakona a izradila ga je radna grupa čiji su članovi/ce bil/e iz Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Ministarstva rada i socijalne politike ali i člana Koalicije protiv diskriminacije koju čini 10 nevladinih organizacija

9 Vidi prilog 1

10 Vidi prilog 2

Neka obraćanja pravnom savetovalištu Labrisa:

- Labris je pozvao muškarac, koji je imao neprijatno iskustvo vređanja i diskriminacije u jednoj ambasadi u Beogradu prilikom razgovora za dobijanje boravišne vize. Kao razlog za zahtev za vizu je naveo želju da zasnuje zajednicu sa svojim dugogodišnjim partnerom koji je državljanin u državi čiju vizu traži, tako da mu je zaposleni u ambasadi postavio nekoliko neprijatnih, diskriminatorskih pitanja u vezi njegovog seksualnog života. Taj muškarac je pozvao još jednom da obavesti o toku procedure za vizu. Kasnije se nije javljao, tako da nemamo povratnu informaciju da li je službenik ambasade prijavljen zbog homofobije koju je pokazao prema gejevima.
- Javio se mlađi muškarac koga je Labrisu uputila jedna gej organizacija. Zvao je da pita šta može da uradi jer je preživeo fizičko maltretiranje u policijskoj stanici od strane policije na autobuskoj stanici u Beogradu. Naime, prvi put je doživeo maltretiranje pre mesec i po u parku na Studentskom Trgu, kada su njega i njegovog druga legitimisali i pitali da li su oženjeni. Na postavljeno pitanje on je odgovorio da nije, a njegov drug je odgovorio da nije oženjen jer voli muškarce. Nekoliko dana pre nego što se obratio Labrisu, nosio je pismo i zatekao se na autobuskoj stanici, kada ga je jedan od dvojice policajaca prepoznao i naredio mu da pođe sa njim. Odveo ga je u neku malu policijsku sobicu na autobuskoj stanici gde su bila još dva policajca. Jedan od njih je počeo verbalno da ga maltretira, vičući i psujući ga. Pretili su mu da će ga prebiti ako ga ponovo sretnu na stanici, na Zelenom vencu itd. Zatim su počeli i da ga šamaraju, više puta, tako da nakon tih šamara nije mogao dobro da čuje. On je bio dovoljno hrabar da nakon tih šamara pita za njihova imena, na šta mu je policajac rekao da će mu polomiti kosti. Mlađić je otišao u Urgentni centar i snimio povrede, nakon čega je te policajce prijavio Unutrašnjoj kontroli policije, ali pošto se nije više obraćao Labrisu, nemamo informaciju šta je bilo sa prijavom i da li su ti policajci identifikovani i kažnjeni.
- Devojka je došla u Labris da se raspita kakva je zakonska regulativa roditeljstva, pošto želi da rodi dete sa poznanikom koji je homoseksualac. Ona je, inače, u dugogodišnjoj vezi sa

svojom partnerkom. Njen poznanik je u dugogodišnjoj vezi sa svojim partnerom, i takođe želi dete. Devojka je želela da zna kakva su prava i obaveze roditelja nakon rođenja deteta, kao i da li postoji mogućnost odricanja od roditeljskog prava prema srpskom porodičnom zakonu.

- Transseksualna osoba (male to female) je zvala Labris. Želela je da se raspita kako da se zaštiti u situacijama nasilja od strane nepoznatih počinitelja, o tome kakva je procedura prijave nasilja i diskriminacije od strane policajaca, Unutrašnjoj kontroli policije. Ona, inače, planira da se od sledeće godine bavi seksualnim radom, i želi unapred da se informiše o svojim pravima i mogućnostima u eventualnim situacijama nasilja, kao i o pravnoj regulativi prostitucije u našem zakonodavstvu.

Krivični postupak povodom fizičkih napada na Queer Festivalu

Labris je krajem 2008. godine, angažovao pravnu podršku za nekoliko učesnica i učesnika Beogradskog Queer Festivala¹³ koji su bili fizički napadnuti od strane pripadnika klerofašističke organizacije "Obraz", 19. septembra 2008. godine, u toku trajanja Festivala. Policija je na licu mesta uhapsila i privela dvojicu napadača protiv kojih je podigla krivične prijave za krivična dela nasilničko ponašanje iz člana 334, st.2 KZ i krivično delo nanošenje teških telesnih povreda iz člana 121. Krivičnog Zakonika Republike Srbije. Pored ovih krivičnih prijava, Labris je podigao i krivičnu prijavu za krivično delo rasna i druga diskriminacija iz člana 387. Krivičnog Zakonika, jer je fizički napad i nasilje na učesnice i učesnike Queer Festivala bilo motivisano homofobijom i diskriminacijom prema osobama drugačije seksualne orijentacije. Ovo je jedan među prvim krivičnim postupcima koji je pokrenut upravo zbog nasilja prema LGBT osobama u Srbiji za ovo krivično delo. Inače, drugačija seksualna orijentacija od heteroseksualne se ne spominje i nije posebno zaštićena ni u jednom krivičnom delu u srpskom krivičnom zakonodavstvu.

13 vidi <http://www.queerbeograd.org/>

INSTITUCIJE

Sve do formiranja nove Vlade Republike Srbije, jula meseca 2008. godine, možemo reći da saradnja sa glavnim telom nadležnim za ljudska prava – Službom za ljudska i manjinska prava Vlade Republike Srbije – nije ni postojala. Na čelu pomenute službe bio je gospodin Petar Lađević i Labris – organizacija za lezbejska ljudska prava i još 31 nevladina organizacija za ljudska prava zatražila je neopozivu ostavku¹⁴ nakon njegove izjave da mu, lično, jednako smeta “način na koji reaguju ultra-konzervativne organizacije” kao i “oni koji promovišu pravo na homoseksualnost ili različitu seksualnu orijentaciju”. Ovu izjavu, gospodin Lađević je dao za Radio Slobodna Evropa, povodom 17. maja, Međunarodnog dana protiv homofobije i time izjednačio pripadnike desničarskih udruženja sa organizacijama koje se zalažu za prava lezbejki i gej muškaraca. Ovakvim stavom, Lađević je relativizovao nasilje koje se svakodnevno dešava nad lezbejkama i gejevima.

Kao što je pomenuto, veliki napreci u saradnji sa institucijama dešavaju se nakon formiranja Vlade Republike Srbije, koja u svom sastavu, a nakon insistiranja manjinskih parlamentarnih stranaka – ipak dobija i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava. Najznačajniji momenat u toj saradnji sigurno je izrada predloga Zakona o zabrani diskriminacije tj. zajednički rad Koalicije protiv diskriminacije, ovog ministarstva kao i Ministarstva rada i socijalne politike. Član 21 ovog predloga zakona zabranjuje diskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta:

Diskriminacija na osnovu rodnog identiteta i seksualne orijentacije

Član 21.

Rodni identitet i seksualna orijentacija je privatna stvar i niko ne može biti pozvan da se javno izjasni o svom rodnom identitetu i seksualnoj orijentaciji.

Svako ima pravo da izrazi svoj rodni identitet i seksualnu orijentaciju, a diskriminatorско postupanje zbog izražavanja rodnog identiteta i seksualne orijentacije je zabranjeno.

Sloboda izražavanja rodnog identiteta i seksualne orijentacije iz st. 1. i 2. ovog člana odnose se i na slučajeve transseksualnosti.

Važno je istaći da je Marko Karadžić, Državni sekretar Ministarstva za ljudska i manjinska prava, vrlo aktivno učestvovao u brojnim aktivnostima nevladinih organizacija za ljudska prava, govorio na konferencijama za medije i, što je bitna promena u odnosu na prethodne periode – svaki put kada bi se desio napad na LGBT populaciju i/ili aktivistkinje/aktiviste, iz Ministarstava je stizala brza i nedvosmislena osuda nasilja.

Podrška LGBT populaciji stizala je tokom 2008. godine i od strane republičkog Zaštitnika građana, a Labris je nastavio svoju saradnju sa ovom institucijom. U tom smislu je najznačajnija pritužba koju smo podnele Saši Jankoviću, a na rad Republičke radiodifuzne agencije. Naime, nakon godinu dana od podnošenja predstavki ovoj agenciji, a zbog emitovanja govora mržnje na Radioteleviziji Srbija i Televiziji Pink – nikakvog odgovora od strane RRA nije bilo. Decembra 2007. godine, Labris se obratio Zaštitniku građana jer član 14 stav 2 Zakona o radiodifuziji obavezuje Republičku radiodifuznu agenciju da obavesti podnosioca predstavke o eventualnoj neosnovanosti predstavke. Član 14 stav 3 Zakona o radiodifuziji obavezuje Republičku radiodifuznu agenciju da, ukoliko ustanovi da je predstavka osnovana, preduzme odgovarajuće mere prema emiteru, kao i da podnosioca predstavke uputi na koji način može da zaštiti svoj interes. Zaštitnik građana je postupio po ovoj pritužbi što je konačno rezultiralo odlučivanjem RRA o predstavkama koje je Labris podneo¹⁵.

Nakon tri godine nepristajanja Srpskog lekarskog društva da potvrdi ono što je zvaničan stav Svetske zdravstvene organizacije već 18 godina – da istopolna orijentacija nije bolest, ove godine je konačno i ova institucija potvrdila svoje slaganje sa SZO¹⁶. Naime, Labris je konačno dobio odgovor na zahtev koji je upućen

¹⁵ Februara 2009. godine, Labrisu je stiglo obaveštenje da su sve tri predstavke odbačene ako neosnovane, te da iako je u pomenutim emisijama bilo negativnih stavova prema LGBT osobama i ženama – izricanje mera bi predstavljalo u ovim slučajevima, po RRA, ugrožavanje slobode izražavanja i mišljenja. U trenutku izrade ovog izveštaja, Labris razmatra žalbu na ovu odluku Republičke radiodifuzne agencije.

¹⁴ Vidi prilog 3

¹⁶ Vidi prilog 4

povodom 17. maja, Međunarodnog dana protiv homofobije¹⁷, i u okviru akcije "Da li ste homofobični?". Labris se, dakle, ponovo obratio SLD-u, ali i Lekarskoj komori Srbije i budućoj ministarki/ministru zdravlja od koje/kogoj je zatraženo da odmah, po stupanju na dužnost javno saopšti stav da homoseksualnost nije bolest. Labris je, takođe, podržao osobu koja će u budućoj vlasti biti na čelu ovog ministarstva, da pozove Lekarsku komoru Srbije da u svoj Etički kodeks uvrsti seksualnu orijentaciju kao lično svojstvo na osnovu kojeg je zabranjeno diskriminisati osobe prilikom korišćenja zdravstvenih usluga. Podsećamo da je Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava, nekoliko puta pokušala od različitih institucija, među kojima je i Ministarstvo zdravlja - da dobije dokaz o saglasnosti sa najvećom zdravstvenom institucijom na svetu. Prvi put, ove godine, jedna od domaćih institucija koja okuplja lekare/re je javno izrekla slaganje sa SZO i ovim putem, Labris želi da podrži i ostala lekarska udruženja da se pridruže u akcijama suzbijanja predrasude da su lezbejke i gej muškarci bolesni.

AKTIVNOSTI LABRISA

Info centar:

Tokom 2008. godine održana su dva vikend seminara "Na slovo, na slovo...L" za lezbejke i žene drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne kojima je ukupno učestvovalo 29 žena iz Srbije, Makedonije, Bosne i Hercegovine i Kosova. Učesnice iz susednih zemalja su ujedno i članice LGBT organizacija u njihovim gradovima i istakle su da će im stečena znanja i iskustva poslužiti u promociji lezbejskih ljudskih prava i u njihovim zemljama. Takođe, ove godine je pokrenut i ciklus radionica "Razgovori o tabuima", na kojima se razgovaralo o SM odnosima, pravima i položaju seksualnih radnica/ka, queer teorijama i praksama, lezbejskoj seksualnosti, nasilju u lezbejskim vezama, itd.

U februaru su dve predstavnice Labrisa prisustvovala panel diskusiji u Prištini na kojoj se govorilo o položaju LGBT osoba i aktiv-

nostima LGBT organizacija u Srbiji i na Kosovu¹⁸. Cilj ovog sastanka je bio jačanje kapaciteta LGBT aktivizma na Kosovu, kao i razmena ideja i iskustava između predstavnica/ka Labrisa i dve organizacije iz Prištine – Elysium i Qesh. Ovaj sastanak predstavlja začetak povezivanja LGBT organizacija između ove dve države.

U februaru je u organizaciji Labrisa započelo istraživanje potreba lezbejske zajednice u odnosu na Labris i druge LGBT organizacije. Ovo istraživanje sprovedeno je u cilju određivanja smernica za naš dalji rad u skladu sa potrebama lezbejske zajednice, kao i LGBT zajednice. Metodologija istraživanja obuhvatala je održavanje pet fokus grupa kojima su prisustvovala korisnice drugih lezbejskih i LGBT organizacija u Srbiji (iz Beograda, Novog Sada, Kragujevca, Niša i Šapca). Pored fokus grupa, metodologija je obuhvatala i online upitnike, intervju i anketu postavljenu na sajtu Labrisa. Cilj istraživanja je bio utvrditi stavove i viđenje lezbejki o ulozi Labrisa i drugih sličnih organizacija u rešavanju problema LGBT populacije. Takođe, bilo nam je važno da sagledamo i mišljenja nekih drugih zainteresovanih strana sa kojima saradujemo, pa smo u istraživanje uključile i učesnice/ke naših seminara, aktivistkinje i aktiviste nekih drugih LGBT organizacija, aktivistkinje lezbejke koje rade u drugim ženskim/LGBT/međunarodnim organizacijama, osnivačice Labrisa, jer nam je bilo važno da saznamo kakva su njihova viđenja položaja LGBT populacije danas.¹⁹

Edukacija i lobiranje:

Tokom 2008. godine Labris je u okviru ovog programa organizovao tri seminara o lezbejskim ljudskim pravima: jedan za novinarke/e i dva za osobe koje se bave savetodavnim radom a zaposlene su u institucijama (centri za socijalni rad, škole, bolnice, studentske poliklinike..). Ovim seminarima proširena je grupa saveznica/ka Labrisa u promociji lezbejskih ljudskih prava, a cilj seminara je da se kroz zajednički rad i razmenu iskustava postigne što bolje razumevanje prava istopolno orijentisanih osoba - kao ljudskih prava. U okviru edukativnih aktivnosti, predstavnice La-

17 Sedamnaesti maj predstavlja dan promocije lezbejskih i gej prava širom sveta, a ovaj datum je odabran jer je baš 17. maja 1990. godine Svetska zdravstvena organizacija (SZO) zvanično uklonila homoseksualnost sa liste mentalnih oboljenja.

18 Vidi prilog 5

19 Izveštaj i rezultate ovog istraživanja možete naći na: http://labris.org.rs/images/stories/seminari_pozivi/izvestaj_istrazivanje%20potreba.pdf

brisa su održale nekoliko radionica za predstavnice/ke i volonterke/re drugih nevladinih organizacija za ljudska prava – Udruženje studenata sa hendikepom i Crvena linija.

Dve predstavnice Labrisa su u martu 2008. godine, a na poziv Petra Teofilovića, Pokrajinskog ombudsmana, i Danice Todorov, zamenice za ravnopravnost polova - održale interaktivno predavanje za zaposlene u kancelariji Pokrajinskog ombudsmana, kao i za nekolicinu lokalnih ombudsmana sa teritorije Vojvodine. Ciljevi ovog predavanja bili su povećanje vidljivosti lezbejske egzistencije i lezbejskih prava, ali i razmena znanja, iskustava i primera dobre prakse sa zaposlenima u institucijama koje se bave promocijom i zaštitom ljudskih prava. Teme koje su diskutovane tokom petčasovnog susreta bile su Rodne uloge i seksualnost, Mehanizmi homofobije, Terminologija, Govor mržnje, diskriminacija i nasilje i Pravna regulativa. Učesnice/ci su razgovarale/li i o upotrebi rodno senzitivnog jezika, i dok su neke/i smatrale/li da ovakvo menjanje jezika predstavlja “silovanje jezika”, druge/i su uviđale/li važnost korišćenja ženskog roda u izražavanju.

Kao i prethodnih godina, Labris je tokom 2008. godine obeležio Međunarodni dan protiv homofobije, 17. maj, i Dan ponosa lezbejki, gejeva, biseksualnih i transrodnih osoba, 27. jun.

Labris je obeležio 17. maj akcijom “*Da li ste homofobični?*”, a kojom smo želele da ukažemo na stepen neprihvatanja lezbejki i gej muškaraca u našem društvu, osudimo dosadašnju selektivnost u zaštiti ljudskih prava u Srbiji i ukažemo na obavezu svake buduće vlasti da jednako tretira i štiti sve građanke i građane u Srbiji. U okviru akcije “*Da li ste homofobični?*” Labris je treći put tražio od Srpskog lekarskog društva, ali ovog puta i od Lekarske komore Srbije, da javnim saopštenjem potvrde ono što je u svetu medicine i nauke činjenica već 15 godina – da istopolna orijentacija nije bolest. Ovim povodom, Labris je 17. maja održao uličnu konferenciju za medije, u saradnji sa Gej strejt alijansom, a baneri koji promovišu Međunarodni dan protiv homofobije bili su postavljeni na mnogim web sajtovima. Tog dana, sa našim prijateljicama i prijateljima, nosile/i smo i bedževe *Nisam homofobična/homofobičan* i poslale/i jasnu poruku da za mržnju nema mesta.

Povodom dana ponosa, 27. juna, održana je konferencija za štampu na kojoj su govorile/i Boris Miličević, predsednik Gej strejt alijanse, Monika Lajhner, Savet Evrope – kancelarija u Beogradu i

Dragana Vučković, Labris. Tema konferencije je bila pravo na slobodu okupljanja, a učesnice/i su poslali zahtev Vladi Republike Srbije, na čije se formiranje čekalo, da mora da omogući uživanje ovog prava svim građankama i građanima Srbije.

Pravno savetovalište:

U okviru Labrisa je, u aprilu 2008. godine, otpočelo sa radom pravno savetovalište za lezbejke, gejeve, biseksualne i transrodne osobe. U toku godine, Labrisu se obratilo sedam LGBT osoba sa različitim pravnim problemima i smatramo ovo tek početkom vrlo važne aktivnosti koja će osnažiti istopolno orijentisane osobe da prijavljuju nasilje, ali i da se informišu o svojim pravima. Takođe, važno je napomenuti da je ovo savetovalište prvo i jedino besplatno pravno savetovalište namenjeno istopolno orijentisanim osobama u Srbiji.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Nema sumnje da je druga polovina 2008. godine donela bitne pomake u pogledu poboljšanja položaja LGBTTIQ osoba u Srbiji. Brojni su primeri dobre prakse koji mogu označiti početak uključivanja istopolno orijentisanih osoba u institucije, zakonodavstvo, mehanizme zaštite od nasilja i diskriminacije. Ipak, još uvek su svi ovi napori češće rezultat akcija senzibilisanih pojedinki i pojedinaica u vladajućim strukturama nego što predstavljaju sistemski rad na promociji seksualne orijentacije kao osnovnog ljudskog prava, te zaštititi osoba drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne od nasilja i/ili diskriminacije.

Preporuke državnim organima za unapređenje položaja LGBTTIQ populacije u Srbiji:

- Omogućiti LGBTTIQ osobama uživanje prava na slobodno okupljanje i osigurati bezbednost učesnica/ka skupova
- Razviti programe s ciljem senzibilisanja zaposlenih u državnim institucijama na pitanje seksualne orijentacije i LGBTTIQ ljudskih prava
- Uvesti krivično delo zločin iz mržnje u postojeći Krivični zakon
- Zabraniti diskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije u okviru svih postojećih zakona, kao i Ustavom Republike Srbije
- Usvojiti, a zatim i implementirati Zakon o zabrani diskriminacije i primenjivati sve postojeće antidiskriminatorne odredbe
- Organizovati edukativne programe o LGBTTIQ tematici za zaposlene u državnim zdravstvenim institucijama
- Usvojiti zakonodavstvo neophodno za prepoznavanje i poštovanje prava transseksualnih i transrodnih osoba
- Distribuirati svim relevantnim ustanovama i institucijama informacije potrebne za adekvatnu podršku transseksualnim osobama
- Promovisati pravo na seksualnu orijentaciju kao jedno od osnovnih ljudskih prava putem medijskih kampanja
- Procesuirati sve slučajeve nasilja nad LGBTTIQ osobama, ali i one koji se tiču pretnji aktivistkinjama i aktivistima za LGBTTIQ ljudska prava, tj. pronaći i kazniti počiniocima ovih krivičnih dela

PRILOG 1

IZVINJENJE BLICA ZBOG TEKSTA MIRJANE BOBIĆ MOJSILOVIĆ

Povodom autorskog teksta naše kolumnistkinje Mirjane Bobić-Mojsilović pod naslovom "Perverzija", objavljenog 26. septembra, našoj redakciji se javila organizacija za lezbijska ljudska prava "Labris" zajedno sa još sedam organizacija koje se bave ljudskim pravima. U dopisu koji su poslali redakciji, između ostalog se navodi da je autorka prilikom spominjanja britanskog glumca Jana Mekalena u tekstu, govoreći o njegovoj poseti britanskim školama, poistovetila taj čin sa "regrutovanjem nove vojske malih žrtava u homoseksualnoj, a sve više i pedofilskoj kulturi". U saopštenju "Labrisa" stoji da "nije reč ni o kakvoj promociji homoseksualnosti od strane ser Mekalena, već o kampanji koju gej - lezbijska grupa Stonewall sprovodi, a protiv nasilja nad mladim LGBT osobama u britanskim srednjim školama".

Izvinjavamo se lezbijskoj i gej populaciji, te čitaocima "Blica" koje je rečenica u tekstu naše kolumnistkinje na bilo koji način uvredila.

PRILOG 2

SAOPŠTENJE ZA JAVNOST POVODOM TRIBINE U REX-U

Beograd, 04.11.2008.

Ovim putem želimo da iskažemo protest i osudimo tribinu, koja se uprkos pozivima nevladinih organizacija za ljudska prava da se ovaj događaj otkaže, održala u kulturnom centru Rex u nedelju 02. novembra. Povod je bio projekcija dokumentarnog filma "Vrela krv" koji govori o jačanju desničarskih i fašističkih organizacija u Srbiji, učesnike tribine je, sudeći prema izjavama iz medija, odredila ekipa filma a sve podržao B92 – gl.i odg. urednik Veran Matić je otvorio i zatvorio skup, dok je novinarka Antonela Riha moderirala tribinu.

Nedopustivim smatramo svesno otvaranje prostora za govor mržnje i sa žaljenjem konstatujemo da se propagiranje fašističkih stavova izjednačava od strane organizatora ovog događaja sa slobodom mišljenja. Smeh koji se mogao čuti u Rex-u prilikom kadrova filma koji govore o ubistvu romskog dečaka Dušana Jovanovića od strane skinheads-a, skandiranje "Ubij pedera" na pomen Parade ponosa i lezbejske i gej populacije, negiranje zločina u Srebrenici i holokausta – nisu otvaranje dijaloga već davanje legitimiteta fašističkim stavovima koji predstavljaju krivična dela i krše Ustav Republike Srbije i postojeće zakone. Sramnim smatramo sve novinarske izveštaje sa tog skupa u kojima se ocenjuje da "nije bilo incidenata", u kojima se osobe koje propagiraju fašističke ideje nazivaju desničarima pod znacima navoda, u kojima se tvrdi da je pomenuti film "pomalo delovao kao napad na desničarske organizacije i njihova shvatanja."

Podsećamo javnost da su baš pripadnici klerofašističke organizacije Obraz, po nalazima policije, pre mesec i po dana, upravo ispred kulturnog centra Rex – pretukli troje učesnica/ka petog Kvir Beograd festivala zbog stvarne tj. pretpostavljene seksualne orijentacije i da su protiv nekolicke njih pokrenuli sudski postupci; da je upravo predsednik Obraza taj koji poziva na nasilje i preti svemu što nije "srbsko" svojim "noćnim patrolama" – pa pitamo organizatore skupa da li zaista misle da su pomenutim skupom podržali slobodu mišljenja i demokratiju u Srbiji? Zahtevamo odgovor na pitanje - Zbog čega su dali legitimitet onima, koje je policija u svom zvaničnom izveštaju, ocenila kao klerofašiste? Još jednom napominjemo da sloboda mišljenja i izražavanja ne znači dopuštanje govora mržnje i da ta sloboda ima granicu u poštovanju slobode i neugrožavanje onog drugog. Podsećamo sve i da je u toku rad tužilaštva na utvrđivanju osnova za zabranu fašističkih organizacija i smatramo da je ono što se desilo u Kulturnom centru Rex, korak nazad u naporima za zaštitu ljudskih prava u Srbiji odnosno da predstavlja podsticaj svima onima koji raspiruju mržnju po bilo kom osnovu i propagiraju nasilje.

PRILOG 2

Saopštenje potpisuju:

1. Labris – organizacija za lezbejska ljudska prava
2. Queer Beograd
3. Queeria centar
4. Rekonstrukcija ženski fond
5. Centar za devojke, Niš
6. Inicijativa mladih za ljudska prava
7. Regionalni centar za manjine
8. Impuls, Tutin
9. Gayten LGBT Centar za promociju prava seksualnih manjina
10. Lambda - Centar za promociju i unapređenje LGBT ljudskih prava i queer kulture
11. Antitrafiking centar
12. Centar za unapređivanje pravnih studija
13. Taboo grupa za afirmaciju različitosti
14. Glas razlike

PRILOG 3

OTVORENO PISMO

zahtev za neopozivom ostavkom direktora Službe za ljudska i manjinska prava

Beograd, 16.06.2008.

Ovim putem, želimo najoštrije da osudimo izlaganje gospodina Petra Lađevića, direktora Službe za ljudska i manjinska prava, a u intervjuu objavljenom u današnjem listu Danas. Lađević je ponovo izložio krajnje neprihvatljiv, nezaiteresovan stav i niz neprofesionalnih tvrdnji u vezi sa stanjem ljudskih prava u našoj zemlji.

U pomenutom intervjuu, Lađević govori da "Srbiji nije potrebno Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, jer ne zna čime bi se ono bavilo" kao i da je Srbija iskoračila dalje u oblasti ljudskih i manjinskih prava u institucionalnom okviru, jer Srbija poštuje kolektivna prava nacionalnih manjina, što ne postoji u zakonodavstvima drugih evropskih zemalja.

Time gospodin Lađević pokazuje bazično nepoznavanje međunarodnih konvencija (a koje je i naša država ratifikovala) i mehanizama za zaštitu ljudskih prava, što se od direktora jedine državne institucije koja se bavi zaštitom ljudskih prava nikako ne očekuje. Za najoštrijju osudu je i Lađevićev stav da se "ovde se mnogo truća, pogotovu u medijima, o nekakvom govoru mržnje" kao i da "jezički iskaz ne može biti sankcionisan", čime Lađević opravdava izostanak reakcije službe na čijem je čelu. Ovakvim izjavama, direktor Službe za ljudska i manjinska prava pokazuje da ne poznaje domaće zakone i međunarodne konvencije koje je ratifikovala Srbija, a koje zabranjuju govor mržnje po bilo kom osnovu. Smatramo nedopustivim da Direktor Službe za ljudska i manjinska prava ne poznaje veliki broj presuda Evropskog suda za ljudska prava koje se tiču govora mržnje, tim pre što praksa Evropskog suda za ljudska prava jeste deo domaćeg pravnog poretka Srbije koja je od 2003. godine članica Saveta Evrope.

Podsećamo da se Služba za ljudska i manjinska prava u toku dvogodišnjeg postojanja nije nijednom oglasila i osudila diskriminaciju, nasilje ili govor mržnje, da se potpuno oglušila na sve apele nevladinog sektora po pitanju izrade Opšteg antidiskriminacionog zakona, kao i na izjavu Petra Lađevića od pre pre tri nedelje a povodom 17. maja, Međunarodnog dana protiv homofobije. U intervjuu za Radio Slobodna Evropa, on je izjednačio pripadnike desničarskih udruženja i predstavnike nevladinih organizacija koje se zalažu za prava lezbejki i gej muškaraca, navodeći da se protivi načinu na koji organizacije bore za LGBT prava. Očekujemo od gospodina Lađevića da saopšti šta je Služba za ljudska i manjinska prava učinila kako bi ukazala i reagovala na diskriminaciju osoba drugačijeg seksualnog opredeljenja.

PRILOG 3

Slažemo se sa ocenom nevladinih organizacija za ljudska prava, povodom dvogodišnjice od osnivanje Službe za ljudska i manjinska prava – da Služba kasni u iniciranju donošenja novih i izmenama domaćih propisa iz oblasti ljudskih i manjinskih prava.

Napominjemo da je jedan od osnovnih poslova Službe za ljudska i manjinska prava, upravo zaštita i unapređenje ljudskih i manjinskih prava, kao i praćenje usaglašenosti domaćih propisa sa međunarodnim ugovorima i drugim međunarodnopravnim aktima (član 2. Uredbe o osnivanju Službe) i nedopustivim smatramo Lađevićevu relativizaciju nasilja nad manjinskim grupama i odsustvo reakcije povodom sve češćih slučajeva kršenja ljudskih i manjinskih prava svih manjinskih grupa.

Zbog svega navedenog, zahtevamo od Petra Lađevića da podnese neopozivu ostavku na mesto direktora Službe za ljudska i manjinska prava.

Otvoreno pismo potpisuju:

1. Inicijativa mladih za ljudska prava	24. Udruženje žena Peščanik
2. Švedski helsihški odbor za ljudska prava	25. Ženski prostor
3. GejStrejt Alijansa	26. "Hora" Grupa za emancipaciju žena
4. Rekonstrukcija Ženski Fond	27. Mladi pravnici Srbije
5. Gayten LGBT	28. Mirovna grupa Esperanca
6. Mreža odbora za ljudska prava u Srbiji CHRIS	29. Inicijativa za inkluziju VelikiMali
7. Liga žena glasača u Crnoj Gori	30. NVO SOopen
8. Taboo – Grupa za afirmaciju različitosti	31. Beogradski Ženski Lobi
9. Vojvođanska mirovna grupa "Reaguj"	32. Labris – organizacija za lezbejska ljudska prava
10. Lambda, centar za promociju i unapređenje LGBT prava i Queer kulture	
11. Klub žena Hera	
12. Nezavisno društvo novinara Vojvodine	
13. Građanski fond Panonija	
14. Centar za razvoj civilnog društva	
15. Centar za unapređenje pravnih studija CUPS	
16. Regionalni centar za manjine	
17. Asocijacija Duga	
18. Udruženje studenata sa hendikepom	
19. Anti Trafiking Centar	
20. Glas razlike	
21. Komitet pravnika za ljudska prava - YUCOM	
22. Žene u crnom	
23. Humanitarno udruženje Roma	

PRILOG 4

ORGANIZACIJI ZA LEZBEJSKA LJUDSKA PRAVA LABRIS

Poštovani,

u vezi sa Vašim dopisom Br: 62/08 od 06.05.2008.g. u prilici smo da potvrdimo da istopolna orjentisanost koja nije odgovorna za teškoće u uspostavljanju ili održavanju veze sa polnim partnerom se u važećoj ICD-10 Klasifikaciji duševnih poremećaja i poremećaja ponašanja ne pojavljuje kao bolest.

Kako je i naša zemlja članica Svetske zdravstvene organizacije podrazumeva se da delimo stavove iste, da istopolna orjentisanost nije mentalno oboljenje.

U Beogradu
14.05.2008.

Prim. dr Dragan Marinković
neuropsihijatar

Sekretar Psihijatrijske sekcije Srpskog lekarskog društva
Email: dragan.marlod@gmail.com

PRILOG 5

**IZVEŠTAJ SA DISKUSIJE O JAČANJU KAPACITETA
LGBT AKTIVISTKINJA I AKTIVISTA U PRIŠTINI**

U organizaciji Inicijative mladih za ljudska prava u Prištini predstavnice Labrisa su učestvovala u panel diskusiji zajedno sa aktivistkinjama i aktivistima dve LGBT organizacije u Prištini.

Cilj ove diskusije je jačanje kapaciteta LGBTTIQ aktivizma na Kosovu i razmena ideja i iskustava u radu ovih organizacija, kao i započinjanja odnosa saradnje. Labris je prva organizacija koja je pozvana da održi prezentaciju kako svog rada, tako i ukupne situacije LGBT aktivizma u Srbiji. Pored Labrisa u Prištini bi predstavnice/i LGBT zajednice trebalo da se sastanu i sa predstavnicama/ima Udruženja Q iz Sarajeva i MASSO iz Skoplja.

Diskusija je počela davanjem osnovnih podataka o Labrisu, zakonskoj legislativi koja se tiče LGBT populacije u Srbiji i načinima promocije i zaštite LGBT ljudskih prava. Diskusija je bila vrlo interaktivna i sve/i prisutne/i bile/i su vrlo zainteresovani za prakse koje se koriste u Srbiji, ali i da podele sa nama šta se dešava kod njih u zemlji. Prisustvovalo je 25 predstavnica/ka LGBT populacije iz Prištine – 23 aktivista i samo dve aktivistkinje.

Moglo bi se reći da je zakonska regulativa na Kosovu znatno naprednija od Srbije. Zakon protiv diskriminacije postoji od 2004. godine, a u nacrtu novog kosovskog Ustava stoji da se diskriminacija zabranjuje i na osnovu seksualne orijentacije. Međutim, svakako se ne može reći da su za ovakvu zakonsku regulativu zaslužne/i LGBT aktivistkinje i aktivisti, niti da će u neko skorije vreme doći do implementacije ovih zakona. Dok sa jedne strane nema out aktivistkinja i aktivista, rad LGBT organizacija je uglavnom tajan i orijentisan na osnaživanje i socijalizaciju LGBT populacije, s druge strane kosovske vlasti čine sve kako bi se približile evropskim integracijama, te je donošenje dobrih zakona postalo redovna praksa za Kosovo.

U Prištini postoje dve LGBT organizacije – QESH i Elysium. Nijedna organizacija nije zvanično registrovana iako je za registraciju NVO-a potreban potpis samo tri osobe. Kao razlog za neregistrovanje navode strah da bi se na taj način mogao otkriti identitet osoba koje čine organizaciju, jer su podaci o nevladinim organizacijama dostupni javnosti. Ove dve organizacije su započele sa međusobnom saradnjom koja se ogleda u održavanju zajedničkih sastanaka na dve nedelje.

S obzirom da je Labris lezbejska organizacija iznenadilo nas je što je ovoj diskusiji prisustvovalo tako malo žena. Na pitanje zašto se pojavilo tako malo žena odgovorili su nam da lezbejke u Prištini nisu uopšte zainteresovane za aktivizam, da svi oni već dugo smišljaju načine kako da ih privuku (pr. ženski dan u QESH-u), ali da su one jako zatvorene, nezainteresovane i ne žele da na bilo koji način budu dovedene u vezu sa nekom od LGBT organizacija. Sa druge strane,

PRILOG 5

aktivisti ovih organizacija su nam objašnjavali kako je ženama na Kosovu lakše da se out-uju jer su lezbejke prihvatljivije u heteronormativnom svetu od gejeva, kao i da nasilje nad lezbejkama, a i ženama uopšte, gotovo i da ne postoji.

Zaključak sastanka je bio da je aktivistkinjama i aktivistima potrebno dosta edukacije, kako u ličnom osnaživanju, tako i u jačanju kapaciteta za LGBT aktivizam. Atmosfera je bila izuzetno vesela i pozitivna (kao što je bila i u čitavoj Prištini na dan uoči proglašenja nezavisnosti Kosova) i nadamo se da ćemo nastaviti sa saradnjom i ubuduće.

Marija Savić
Dragana Vučković

**CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd**

342.7

GODIŠNJI izveštaj o položaju LGBT populacije u Srbiji = Annual
report on the Position of LGBT Population in Serbia ; urednik Dragana
Vučković. - 2005- . -Beograd : Labris - organizacija za lezbejska ljudska
prava, 2006- (Beograd : Standard). - 20 x 23 cm
Godišnje

ISSN 1452-8568 = Godišnji izveštaj o položaju LGBT populacije u Srbiji
COBISS.SR-ID 131070732